

Länsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0610071 Ritamäki

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av utpekade områden med höga naturvärden inom EU. Målet med nätverket är att hejda utrotningen av vilda djur och växter och hindra att deras livsmiljöer förstörs. Nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete med att bevara biologisk mångfald. Alla medlemsländer har ansvar att peka ut representativa områden för fåglar som är angivna i EUs fågeldirektiv (SPA) och för naturtyper och arter som är angivna i EU:s art- och habitatdirektiv (SCI/SAC). Genom utpekandet åtar sig länderna att långsiktigt bevara de utpekade naturvärdena i områdena. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en bevarandeplan. I några fall där Natura 2000-området också är naturreservat skrivs en kombinerad bevarandeplan och skötselplan. Bevarandeplanen ska innehålla en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras. Bevarandemålen formuleras utifrån de förutsättningar som de utpekade arterna och naturtyperna behöver för att de ska ha gynnsamt bevarandetillstånd i området. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper samt behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska också beskrivas. Informationen ska ligga till grund för förvaltning och tillståndsprövning enligt miljöbalken.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. Uppgifterna skiljer sig i vissa fall från vad som är beslutat av regeringen och kommer av Länsstyrelsen i dessa fall att föreslås som ändringar till regeringen vid nästa revideringstillfälle. Förvaltning och tillståndsprövning ska utgå från den verkliga förekomsten av naturtyper och arter, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar denna, även om uppgifterna inte har hunnit beslutas av regeringen.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen som är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är i sig inte ett juridiskt bindande dokument varför formell reglering av skydd eller skötsel kan behövas t.ex. i form av beslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som råder vid åtgärder eller verksamheter inom ett Natura 2000-område.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd kan även krävas för åtgärder utanför Natura 2000-området om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Inför en ansökan ska ett samråd hållas med Länsstyrelsen angående utformningen av tillståndsansökan och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kräver tillstånd rekommenderas en tidig kontakt med Länsstyrelsen. Vid skogsbruksåtgärder hålls initialt ett samråd med Skogsstyrelsen. Information om Natura 2000 finns också på Länsstyrelsens webbsida eller genom kontakt med Länsstyrelsens enhet för naturvård på telefonnummer 010-224 70 00.

Foto: Länsstyrelsen Värmland

Överst vänster: violettkantad guldvinge, Dan Mangsbo - överst mitten: silvertärnor (D.M.) - överst höger: långskägg (D.M.)

nedtill vänster: vattendrag (D.M.) - nedtill höger: skog, Anders Tedeholm ©

Länsstyrelsen Värmland

651 86 Karlstad

010-224 70 00

www.lansstyrelsen.se/varmland

Lännsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0610071 Ritamäki

Kommun: Torsby

Områdets totala areal: 16 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-11-06

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-29

Markägareförhållanden:

Statligt, Lekvattnets hembygdsförening och privat ägande.

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1995-12-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper som ska bevaras i området:

Naturtyper enligt art- och habitatdirektivet:

6410 - Fuktängar

6520 - Höglänta slätterängar

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: I Natura 2000-området Ritamäki är det prioriterade bevarandevärdet att bevara och vårda områdets höglänta slätterängar med dess artrika flora och fauna.

Motivering: Ritamäki är en av landets bäst bevarade finngårdar som minner om invandringen av svedjefinnar under 1500 - och 1600-talen. Slätterängarna är traditionellt skötta och vissa delar har en mycket artrik hävdgynnad flora och fauna.

Prioriterade åtgärder: Årlig hävd och röjning av igenväxningsvegetation. I naturtypen höglänta slätterängar har ryckning av örnbräken gjorts under flera års tid med goda resultat. Nya områden med örnbräken, också i fuktängarna har identifierats och därför är fortsatt ryckning av arten varje

år i början på juli nödvändig tillsvidare.

Beskrivning av området

Ritamäki är en gammal finnbosättning från tidigt 1600-tal. Området är högt beläget i en sydslutning nära norska gränsen och omges av skogsmark, vilket är ett typiskt läge för finngårdar. Natura 2000-områdets gräns följer med något undantag gränsen för vad som var gårdens inägomark. I trakten förekom tidigare ett flertal finngårdar utspridda som öar i skogen. De bands samman av ett system av gångar och körvägar, vilka delvis finns kvar idag. För att komma till Ritamäki måste man följa små gångstigar och enkel traktorväg genom skogslandskapet. Efter cirka två kilometer öppnar sig en glänta. I gläntan ligger gården, vilken består av ett månghussystem med timrade driftsbyggnader och en rökstuga.

Ritamäki är den bäst bevarade finngården i Värmland, både vad det gäller ursprungliga byggnader och tillhörande mark. Området har brukats åtminstone från slutet av 1700-talet fram till 1964 då de sista bofasta lämnade gården. Därefter tog den lokala hembygdsföreningen över ägandet och skötseln av byggnaderna och den intilliggande marken. Ursprungligen fanns två gårdar i området. Av den norra gården finns idag endast lämningar efter bostadshus, ekonomibyggnad, jordkällare mfl. Den bebyggelse som finns på området idag, på den södra gården, är från 1840-talet. Här finns rökstuga, ladugård, loge, rökbastu med vedbod och torrass, loftbod, jordkällare och en hölada. Över hela området finns gott om spår av ett äldre kulturlandskap i form av odlingsrösen, odlingsdiken, små åkertegar, fästigar och äldre hägnader.

När reservatet bildades 1993 hade stora delar av den gamla inägomarken växt igen med skog. Den ursprungliga inägomarken har restaurerats under olika perioder, senast under åren 2010-2014 inom LIFE-projektet Foder&Fägring då avverkningar och röjningar av igenväxningsvegetation genomfördes på området. Längst i söder hade slättermarken ett tätare trädskikt och inom projektet togs över hälften av björkarna och större delen av enarna bort. I områdets fuktängar avverkades partier med 20-åriga björkar. Dessa hade vuxit upp efter tidigare röjningar och avverkningar på området. I den nordöstra delen av slätterängen togs också enstaka träd bort. Målsättningen var att återskapa en öppen inägomark med enstaka träd och buskar. Föryngringsträd, träd som bara tydliga spår av att ha vuxit fritt samt blommande och bärande träd sparades. En historisk analys av markanvändningen på området visade att det troligtvis funnits ett system av diken som avledde vattnet från området.

Den största delen av Natura 2000-området Ritamäki består av slätterängar där små ytor med f d åkermark ligger insprängda. Åkertegarna omges av odlingsrösen och stenig hackslått. Området är mycket kuperat och skapar varierande markförhållanden. Vegetationstyperna varierar mellan torr sandjord till sank och blöta fuktdrag. Trädskiktet är relativt öppet och har en blandad ålder och består främst av triviallövträd som björk, rönn, al och sälg. På torrare mark växer tall. Idag hävdas området genom årlig slätter. Delar av området har en värdefull hävdgynnad flora medan andra delar fortfarande har karaktär av restaureringsmark. Flest arter finns runt gårdsbyggnaderna och på f d åkertegar dit slätterfloran spridit sig. Slätterblomma, slätterfibbla, fältgentiana, brudsporre och låsbräken är exempel på arter som finns i området. Slätterängarna gränsar i väster och öster mot restaureringsmark. Nordväst om gården och längre norrut finns en del partier med mer fuktig ängsmark.

I områdets sydvästra del finns ett mindre område med den utpekade naturtypen fuktängar och centralt i området finns en större yta med den utpekade naturtypen höglänta slätterängar. I området har intressanta arter som kärrspira, ängsull och slidstarr påträffats. Området har restaurerats i omgångar och idag sköts en mindre del genom restaureringsslätter och den större delen med skärande verktyg.

Förutom att Ritamäki är av botaniskt intresse har en del dagflygande fjärilar påträffats i området. Ängsblåvinge, vitfläckig guldvinge, ängspärlemofjäril, brunfläckig pärlemofjäril, slättergräsfjäril, allmän bastardvärmare och metallvingesvärmare är exempel på typiska arter som inventerats på området. Närheten till myrar gör att området också besöks av arter som normalt inte påträffas på ängsmark t ex myrpärlemofjäril, starrgräsfjäril och tallgräsfjäril.

Hela området ligger inom ett riksintresse för kulturmiljövård. Lämningar efter det norra torpet med omgivande mark är skyddat som en fornlämning enligt kulturmiljölagen. Den södra delen har skydd som ett byggnadsminne enligt kulturmiljölagen. Enligt gällande beslut och skötselplan för naturreservatet Ritamäki finns åkertegar som valts ut för att kunna brukas som åkermark och utgöra åskådningsobjekt i kulturellt syfte.

Vad kan påverka negativt

Se beskrivning av negativ påverkan under respektive naturtyp.

Bevarandeåtgärder

Följande bestämmelser och åtgärder bidrar på olika sätt till att utpekade naturtyper och/eller arter uppnår och bibehåller gynnsamt bevarandetillstånd i Natura 2000-området.

Gällande regelverk 2017:

- Enligt första stycket i 7 kap 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd enligt första stycket krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området. Innan en tillståndsansökan lämnas in ska samråd hållas med Länsstyrelsen m.fl. (enligt 6 kap 4 § miljöbalken).
- Med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av miljöbalken ska följas.
- Beslutade föreskrifter och skötselplan för naturreservatet Ritamäki 1993-01-29. Revidering av beslutet 2010-12-13. Hela Natura 2000-området omfattas av skydd som naturreservat.
- Svenska Natura 2000-områden utgör riksintressen enligt 4 kap. 8 § miljöbalken.
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § miljöbalken, hela området.
- Vid skötsel av jordbruksmark skall hänsyn tas till naturvårdens intressen enligt 12 kap 8 § miljöbalken.
- För markavvattning råder tillståndsplikt enligt 11 kap. miljöbalken.
- Koncession eller tillstånd krävs för torvtäkt (9 kap. miljöbalken, lagen om vissa torvfyndigheter 1985:620).

Behov av bevarandeåtgärder:

- För att naturtypen fuktängar ska uppnå ett gynnsamt bevarandetillstånd behöver den nuvarande skötseln med regelbunden hävd och röjning av igenväxningsvegetation fortsätta i samma omfattning. Örnbräken ska ryckas i början av juli vid behov.
- Inom naturtypen höglänta slätterängar finns fem områden där örnbräken spridit sig. För att bestånden ska minska behöver bekämpningen fortsätta i samma omfattning. I områdets centrala delar finns behov av att röja ljungväxter och glesa ut träd. I övrigt behöver den nuvarande skötseln med årlig hävd och röjning av igenväxningsvegetation fortsätta i samma omfattning.

Förvaltning av området:

Efter att de sista bofasta lämnade gården 1964 tog Lekvattnets hembygdsförening över skötseln av den södra gården och skötseln av slätterängarna närmast gården. Övriga delar reservatet sköts av Länsstyrelsen.

År 1993 bildades naturreservatet Ritamäki och hela Natura 2000-området omfattas av skydd genom naturreservatet. Under 2010 reviderades bestämmelserna och en ny skötselplan fastställdes. Reservatets syfte är att bevara en gammal finngård med ett ålderdomligt odlingslandskap och en hävdberoende flora och fauna. Vidare är syftet att uppnå och upprätthålla ett gynnsamt bevarandetillstånd för områdets ingående Natura 2000 - naturtyper. Reservatsföreskrifter och skötselplan uppfyller ingående naturtyperns krav på skötsel och eliminerar den traditionella hotbilden mot naturtyperna som utgörs av minskad eller upphörd hävd, igenväxning av buskar och träd samt spridning av gödsel. Några ytterligare formella bevarandeåtgärder bedöms i dagsläget inte vara nödvändiga.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper enligt art- och habitatdirektivet:

6410 - Fuktängar

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 1,09 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Hävdpräglade fuktängar med blååtätel eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas. Två undertyper finns:

6410 a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bl.a. "kalkfuktängen".

6410 b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika, med blååtätel, tåg- och starrarter. Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet.

Fuktängar är en vanlig naturtyp i hela Sverige och är starkt varierande beroende på geografisk belägenhet och markens beskaffenhet. Naturtypen är beroende av hävd, antingen genom bete eller slåtter. Fuktängarna kan vara mycket örtrika och kan ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. De har också mycket stor betydelse för fågellivet.

Inom Natura 2000-området Ritamäki finns fuktängar i områdets sydvästra del och utgör ca 7 % av områdets totala areal. En beskrivning av området finns under rubriken "Beskrivning av området".

Förutsättningar för ett gynnsamt bevarandetillstånd är bete eller slåtter med höbärgning samt röjning av igenväxningsvegetation. Objektets hävdhistoria bör vara vägledande för skötseln så att exempelvis ett objekt med lång kontinuitet av slåtter även fortsättningsvis hävdas genom slåtter och en sedan lång tid betad mark fortsätter att betas. Hävdtrycket kan variera inom ett brett intervall så länge skadlig förnaansamling undviks och starkt slitna partier ej dominerar. Det är vanligt att naturtypen har en historia som ängsmarker, och/eller har en flora och fauna med arter som är känsliga för hårt bete under sommaren. Där det förekommer hotade eller regionalt sällsynta arter, eller där marken har en välbevarad ängsvegetation, är det motiverat att anpassa hävden efter det genom t ex begränsat bete under sommaren. Många fuktängar som har en mindre artrik växtlighet kan ändå vara lämpliga att slå, eller sköta med anpassat betetryck, för att gynna fågellivet.

Andra förutsättningar för ett gynnsamt bevarandetillstånd är en öppen miljö som i normalfallet inte har mer än 30 % täckningsgrad av träd och buskar. Ett visst inslag av buskar, snår och bryn är dock ofta gynnsamt för många organismer. Viss variation i markvegetationens höjd över tiden och mellan olika delar av objektet är också en förutsättning för många arters fortlevnad. Många insektsarter och fåglar är beroende av andra miljöer utanför naturtypen för häckning, skydd, födosök eller delar av sin livscykel. Det kan till exempel röra sig om andra gräsmarkstyper, buskmarker trädrika marker eller blomrika kantzoner.

I naturtypen får heller ingen gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, dikning eller insädd av för naturtypen främmande arter förekomma.

För vissa varianter av naturtypen krävs återkommande översvämningar.

Den för naturtypen karakteristiska vegetationen och angivna strukturer är en förutsättning för att naturtypens typiska arter ska bibehållas. Typiska arter är indikatorarter som reagerar snabbt på naturtypiska hotfaktorer. Arterna används i uppföljningssammanhang som en indikator på att naturtypen mår bra.

Bevarandemål

Arealen av Fuktäng (6410) ska vara minst 1,09 hektar. Regelbunden hävd ska påverka området. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska förnygra sig. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma. Betesdjuren ska inte ges medel mot parasiter som finns kvar i dyngan och kan påverka dynglevande organismer negativt. Markförhållandena med avseende på fuktighet ska vara gynnsamma för naturtypen. Träd- och buskskiktet ska tillsammans förekomma i måttlig mängd (max 30% krontäckning). Igenväxningsvegetation ska inte förekomma eller endast förekomma i begränsad utsträckning. Arter främjade för naturtypen ska inte förekomma. Det ska finnas typiska kärlväxter i allmän-riklig omfattning.

Negativ påverkan

Naturtypen hotas generellt av:

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Överbete. Alltför intensivt betetryck påverkar naturtypen negativt. Risken för överbete är dock inte lika stor i fuktiga marker som i torra.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Kväveläckage från angränsande marker påverkar floran negativt.
- Dräneringar som torkar ut naturtypen.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.

Bevarandetillstånd

På biogeografisk nivå har naturtypen bedömts ha ogynnsam bevarandestatus. Skälen till detta är upphörd eller bristande hävd, igenväxning, gödslings, kvävenedfall, dräneringar, för små och fragmenterade arealer, bristande landskapsmosaik orsakat av rationellt jord- och skogsbruk och en negativ utveckling för många arter som är knutna till naturtypen. Naturtypen har dessutom minskat kraftigt och fragmenterats under 1900-talet. Nämnade problem och nedläggningar av jordbruk förväntas bestå framöver.

Vid basinventeringen 2008 och efterföljande gjorda inventeringar har naturtypen inom natura 2000-området Ritamäki bedömts som icke fullgod Natura-naturtyp på grund av lågt antal typiska arter. Vid besök i området sommaren 2017 konstaterades förekomst av örnbräken som behöver bekämpas. Sammantaget bedöms bevarandetillståndet som icke gynnsamt. Med fortsatt hävd bedöms förutsättningarna för att naturtypen ska uppnå gynnsamt bevarandetillstånd

som goda.

6520 - Höglänta slätterängar

Areal: 8,96 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 8,48 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen utgörs av artrika, torra - fuktiga, hävdpräglade ängar i fjällnära och andra höglänta områden (ovanför högsta kustlinjen i Svealand och Norrland). Ibland finns ett inslag av fjällväxter i vegetationen. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av slätterängsskötsel och har ofta även använts som betesmark under senare tid, men ängarna kan vara i ett igenväxningsskede. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är upp till 30 %. Hävdgynnade arter ska förekomma. Höglänta slätterängar är numera mycket ovanliga och förekommer bara på små arealer i boreal och alpin region eftersom en stor del jordbruket i dessa trakter har rationaliserats eller lagts ner. Slättermarker har mycket stor betydelse för många organismer som är knutna till odlingslandskapet, inte minst hävdgynnade kärlväxter och många insekter, i synnerhet vildbin och fjärilar.

Inom Natura 2000-området Ritamäki utgör naturtypen nu ca 53 % av områdets totala areal. Naturtypen finns i områdets centrala delar och omges av skog i norr, öster och söder. I väster gränsar den mot fuktängarna. Enligt gällande beslut och skötselplan för naturreservatet Ritamäki finns åkertegar, till en sammanlagd yta av ca 0,28 ha, som valts ut för att kunna brukas som åkermark och utgöra åskådningsobjekt i kulturellt syfte. Dessa åkertegar ingår i dagsläget i naturtypen 6520 Höglänta slätterängar. Eftersom åkertegarna inte är förenliga med naturtypen Höglänta slätterängar kommer arealen av naturtypen föreslås minska med 0,275 ha. Förslaget kommer att lämnas till regeringen. En vidare beskrivning av området finns under rubriken "Beskrivning av området".

Förutsättningar för gynnsamt bevarandetillstånd är årlig skötsel av slätterängarna genom slåtter och höbärgning eller bete samt röjning av igenväxningsvegetation. Efterbete, lövtäkt och fagning rekommenderas också. Objektets hävdhistoria bör vara vägledande för skötseln.

Andra förutsättningar för ett gynnsamt bevarandetillstånd är en öppen miljö som i normalfallet inte har mer än 30% täckningsgrad av träd och buskar. Ett visst inslag av buskar och träd är dock oftast gynnsamt eftersom det erbjuder skydd och ett bättre mikroklimat. Bärande buskar och träd är även en viktig födokälla för många fågelarter. Många insektsarter och fåglar är också beroende av andra miljöer utanför naturtypen för häckning, skydd och födosök. Det kan till exempel röra sig om andra gräsmarkstyper, buskmarker eller trädrika marker. I naturtypen får heller ingen gödsling (förutom gödsel från djur på bete), stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av främmande arter förekomma.

Den karakteristiska vegetationen och angivna strukturer är en förutsättning för att naturtypens typiska arter ska bibehållas. Typiska arter är indikatorarter som reagerar relativt snabbt på naturtypiska hotfaktorer. Arterna används i uppföljningssammanhang som en indikator på att naturtypen mår bra.

Bevarandemål

Arealen av Höglänta slätterängar (6520) ska vara minst 8,48 hektar. Årlig hävd ska påverka gräsmarken, företrädningsvis genom slåtter och efterbete. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas kvar i området. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma. Betesdjuren ska inte ges medel mot parasiter som finns kvar i dyngan och kan påverka dynglevande organismer negativt. Träd- och buskskikt ska

tillsammans förekomma i måttlig mängd (max 30% krontäckning). Igenväxningsvegetation ska endast förekomma i begränsad utsträckning. Arter främmande för naturtypen ska inte förekomma. Förekomsten av typiska kärlväxter ska vara allmän - riklig.

Negativ påverkan

Naturtypen hotas generellt av:

- Minskad eller utebliven slåtter/bete och röjning av igenväxningsvegetation kan på sikt leda till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Utebliven höbärgning leder till förnaansamling med utarmning av den hävdgynnade floran och faunan som följd.
- Slåtter vid fel tidpunkt. Om den t ex sker för tidigt på säsongen när växterna ännu inte hunnit sätta frön leder det på sikt till en utarmning av den hävdgynnade floran och faunan. Sker slåttern för sent kan kvarliggande organiskt material ge gödslings effekt.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden som t ex skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Spridning av gödsel påverkar floran negativt.
- Indirekta faktorer som gödslings- och försurande effekter från luftburna föreningar kan på sikt komma att påverka ängarnas flora negativt

Bevarandetillstånd

På biogeografisk nivå har arealen höglänta slåtterängar kraftigt minskat under 1900-talet. Anledningen är upphörd eller bristande hävd, igenväxning, gödsling, för liten och fragmenterad areal. Mycket få jordbruk finns kvar i de områden där höglänta slåtterängar förekommer och nedläggningen av jordbruk kommer troligtvis att fortsätta. På grund av habitatförlust samt i många fall bristande skötsel av den kvarvarande ängsarealen är många arter som är knutna till ängar starkt hotade och trängda. Prognosen framöver är ytterligare försämring.

Vid basinventeringen och efterföljande gjorda inventeringar i Natura 2000-området Ritamäki har ett mindre område i nordost (1,4 ha) bedömts ha icke fullgod Natura-naturtyp. Detta på grund av att det, trots restaurering och efterföljande skötsel, fortfarande fanns mycket ohävsarter som t ex piprör kvar i området. Övrig slåtteräng (7 ha) har sammantaget bedömts ha fullgod Natura-naturtyp trots att hävden är sämre inom vissa delar.

Vid gräsmarksuppföljningen 2012 bedömdes uppföljningsytan (6,4 ha) sammantaget ha en fullgod naturtypsstatus (ett mindre område i söder med tätare trädskikt ingick inte i uppföljningsytan). I området fanns typiska arter som vårbrodd, stagg, Jungfru Marie nycklar, ormrot, blodrot och ängsskallra samt rikligt med tidig fältgentiana. Hävden var av skiftande kvalitet. Stora delar i nord och väst var dominerade av kraftig gräsvegetation med piprör. Ökningen av piprör tros bero på den tidigare restaureringen av intilliggande marker. Väster om gården, i slutningen ner mot fuktängen, dominerade också gräs. De artrikaste delarna fanns kring den södra gårdens byggnader och norr om detta område, på f d åkertegar upp mot platsen där norra gården låg. Artrika delar fanns även väster om gården utmed östra sidan av fuktängen som fortsätter mot nordväst och på enstaka små ytor i nordväst. Enstaka observationer av hundloka och örnbräken. Runt gården i söder var marken mycket påverkat av tramp eftersom

det pågick en restaurering av några uthus.

Uppföljning av gjorda skötselåtgärder (2016) visar att hävden är bättre över hela området. Igenväxningsvegetation förekommer dock fortfarande och träd- och buskskiktet behöver glesas ut något. Bekämpningen av örnbräken har gett goda resultat men nya ytor med arten har identifierats och det finns behov av fortsatt ryckning av plantor kommande somrar. Problemen med tramp finns ej längre kvar. Aktuell utbredning av piprör är okänd och behöver undersökas vid nästa besök i området. Kravspecifikationen för slätterupphandling 2017-2019 beskriver restaureringsslätter för området i nordost och ett område i söder. På grund av att vissa ytor har behov av restaurering bedöms bevarandetillståndet sammantaget som icke gynnsamt. Områdena i nordost och söder ingick dessutom inte i uppföljningsytan i gräsmarksinventeringen 2012 och det finns därför ingen bedömning för dessa ytor, varför bevarandetillståndet här är oklart. Sammantaget bedöms bevarandetillståndet som oklart. Med pågående och planerade bevarandeåtgärder bedöms förutsättningarna för att naturtypen Höglänta slätterängar ska uppnå gynnsamt bevarandetillstånd dock som goda.

Dokumentation

- Länsstyrelsen Värmland 2016. Uppföljning av gjorda skötselåtgärder.
- Artdatabanken SLU. 2014. Arter & naturtyper i habitatdirektivet – bevarandestatus i Sverige 2013.
- Inventering av fjärilar och vildbin i skyddade områden i Värmlands län 2012. Opublicerad.
- Länsstyrelsen Värmland 2012. Uppföljning av hävdade gräsmarker i skyddade områden – inventering av kärlväxter. Länsstyrelsens rapport 2014:16.
- Länsstyrelsen Värmland 2012. Inventering av fältgentiana i skyddade områden i Värmlands län 2012
- Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1, NV-04493-11. Naturtyper: 6410 Fuktängar och 6520 Höglänta slätterängar. (<http://www.naturvardsverket.se>).
- Länsstyrelsen Värmland 2010. Historisk markanalys i samband med LIFE-projektet ”Foder & Fägring”. Resultat av fältinventering hösten 2010 på Abborrtjärnsberg, Ritamäki och Arskagen i Värmlands län.
- Länsstyrelsen Värmland 2010. Ändrade reservatsbestämmelser och skötselplan för naturreservatet Ritamäki. Beslut 2010-12-13.
- Länsstyrelsen Värmland 2006. Dagflygande ängsfjärilar i Värmlands län. Opublicerad.
- Länsstyrelsen Värmland. Basinventering 2005-2009 inklusive kompletterande inventeringar, bedömningar och kvalitetssäkring av Natura 2000-områden. Opublicerat.
- Länsstyrelsen Värmland 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-området Ritamäki. Fastställd 2006-03-15.
- Länsstyrelsen Värmlands län. Bildande av naturreservatet Ritamäki. Beslut 1993-01-29.

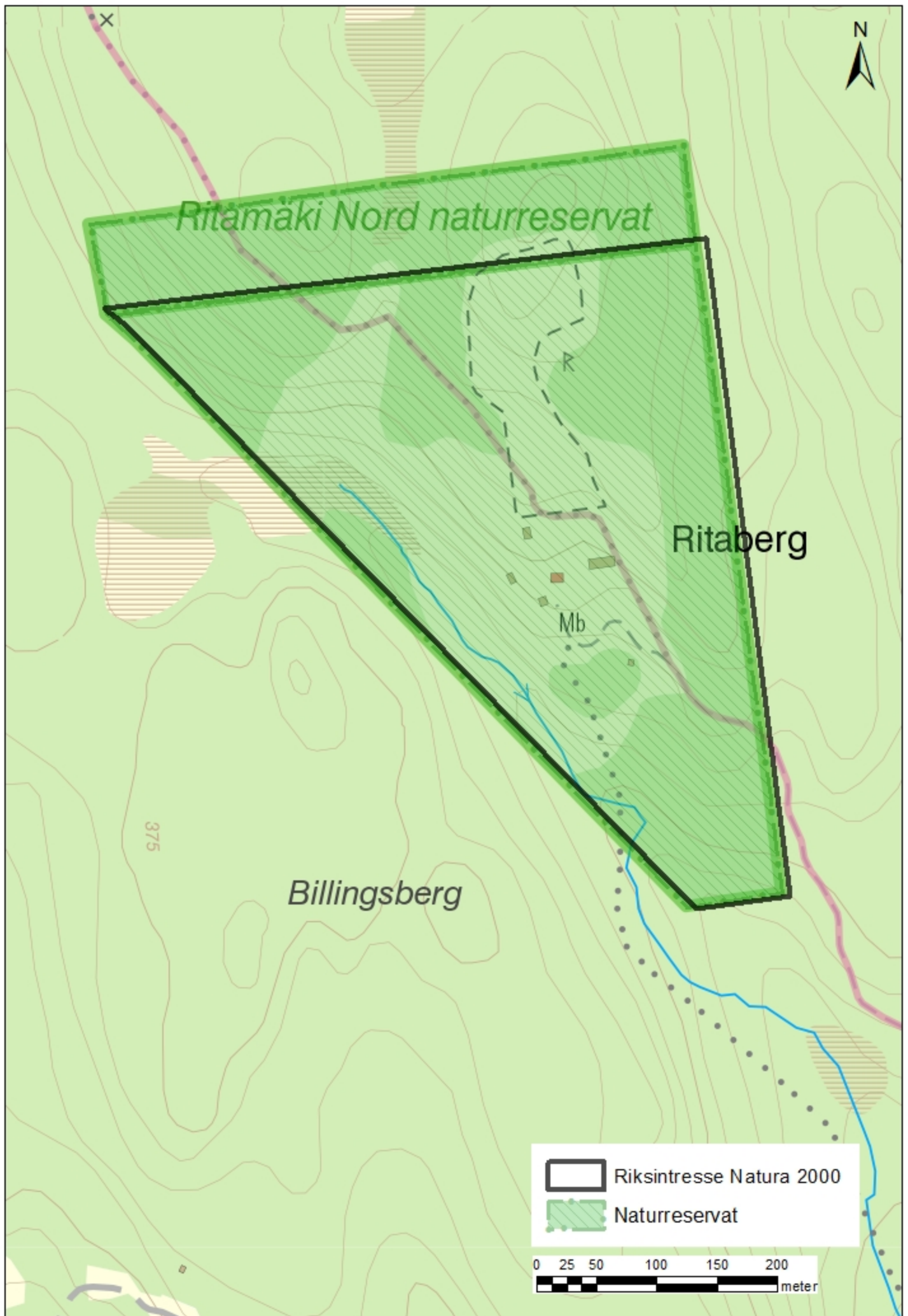
Bilagor

1. Översiktskarta
2. Karta över Natura 2000-områdets avgränsning
3. Naturtypskarta

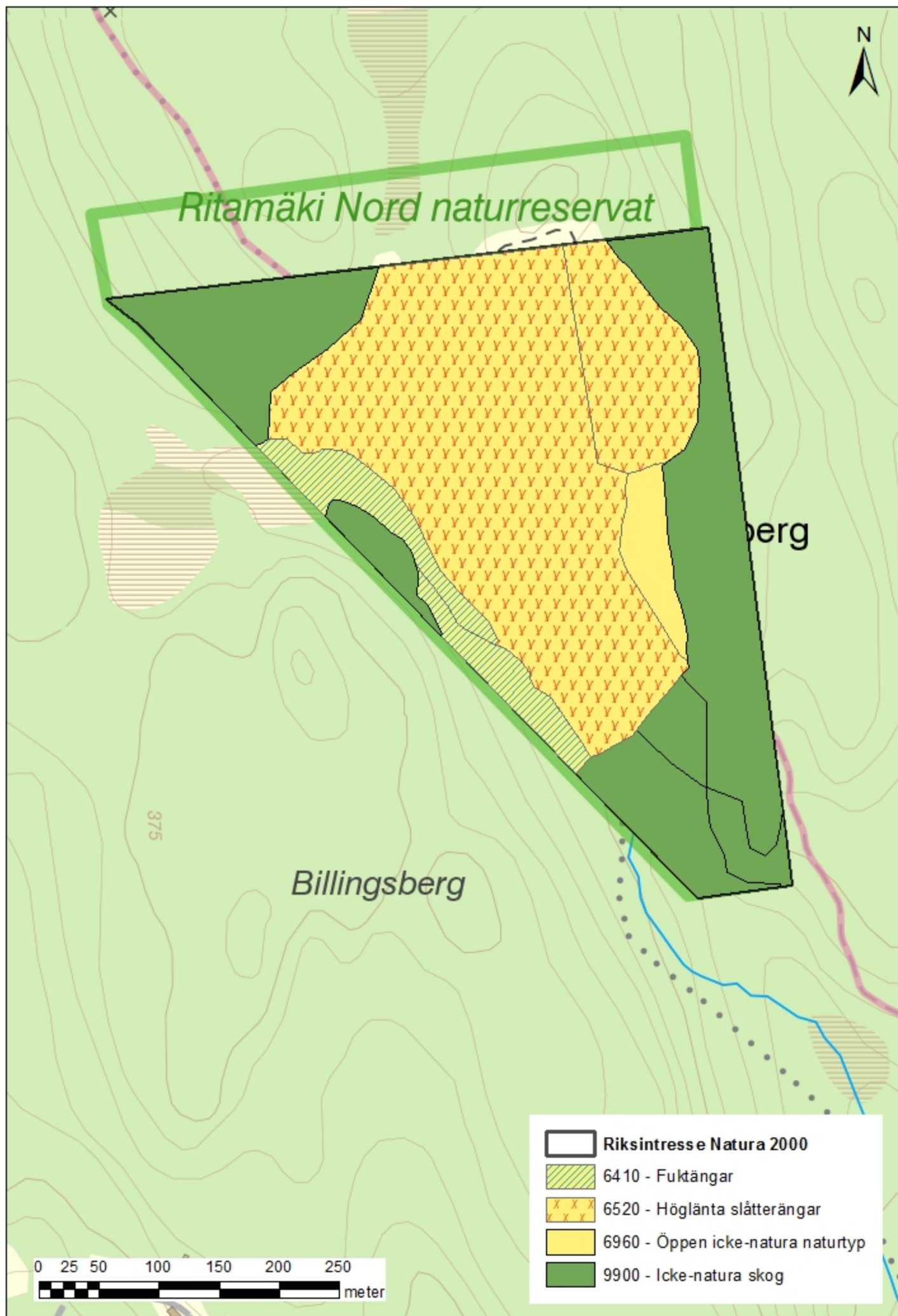
Bilaga 1. Översiktskarta med markering för Natura 2000-området Ritamäki.

Bilaga 2. Karta med Natura 2000-områdets avgränsning

Bilaga 3. Naturtypskarta för Natura 2000 - området Ritamäki

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 010-224 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland